

1.ÜNİTE

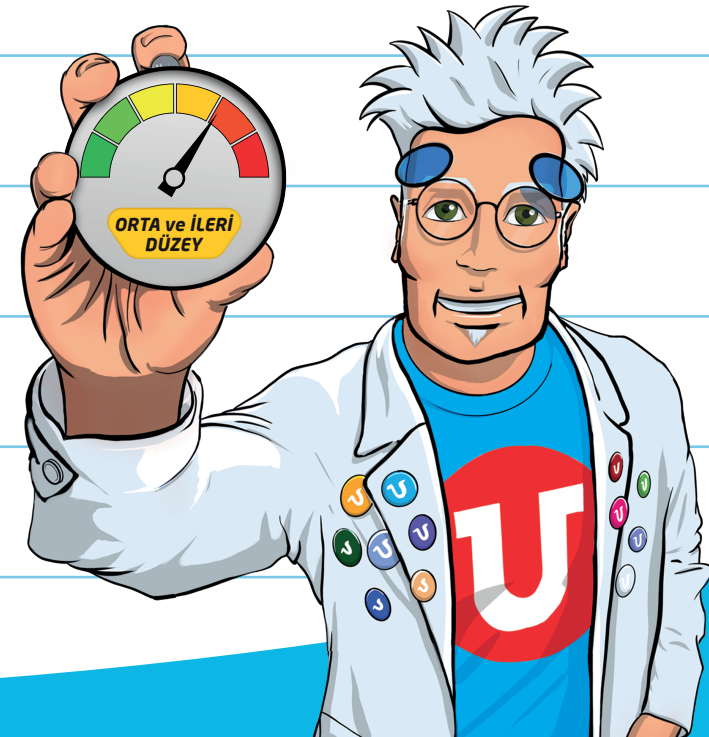

TYT Orta ve İleri Düzey Coğrafya Soru Bankası

Coğrafi Koordinat Sisteminin Yere ve Zamana Ait Özellikleri

ERTAN VARLIK

COĞRAFI KOORDİNAT SİSTEMİNİN YERE VE ZAMANA AİT ÖZELLİKLERİ

DÜNYANIN ŞEKLİ VE SONUÇLARI

COĞRAFI KONUM

PARALEL VE MERİDYEN

ENLEM VE BOYLAM ETKİSİ

ULUSLARARASI SAAT DİLİMLERİ

DÜNYANIN ŞEKLİ VE SONUÇLARI

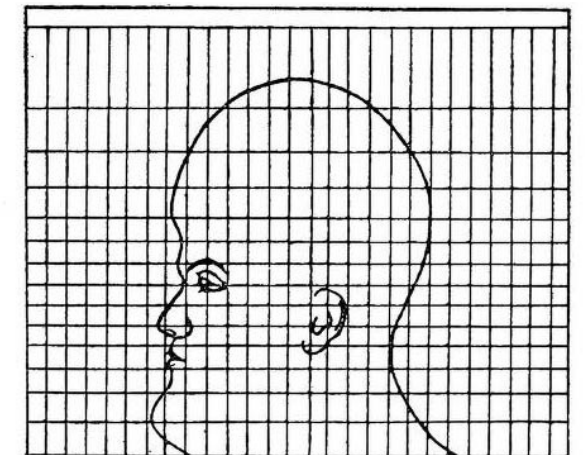
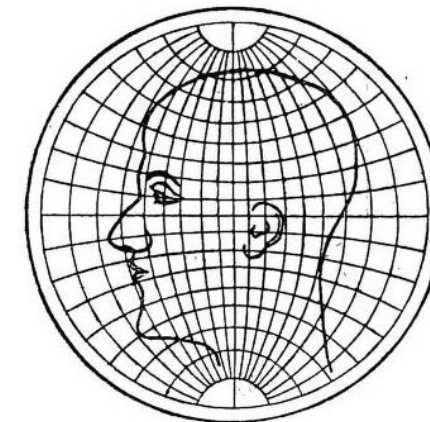
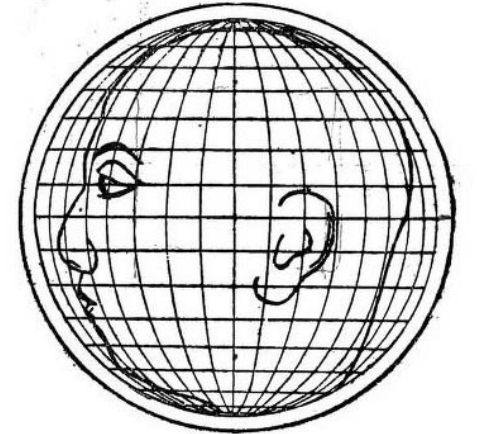
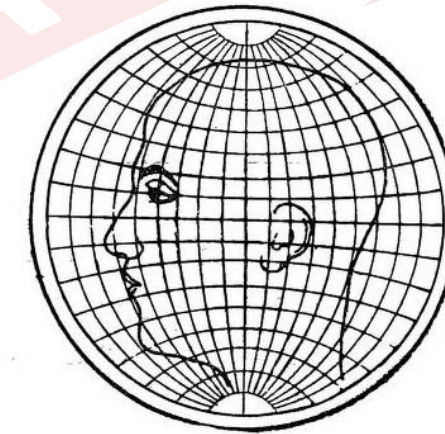
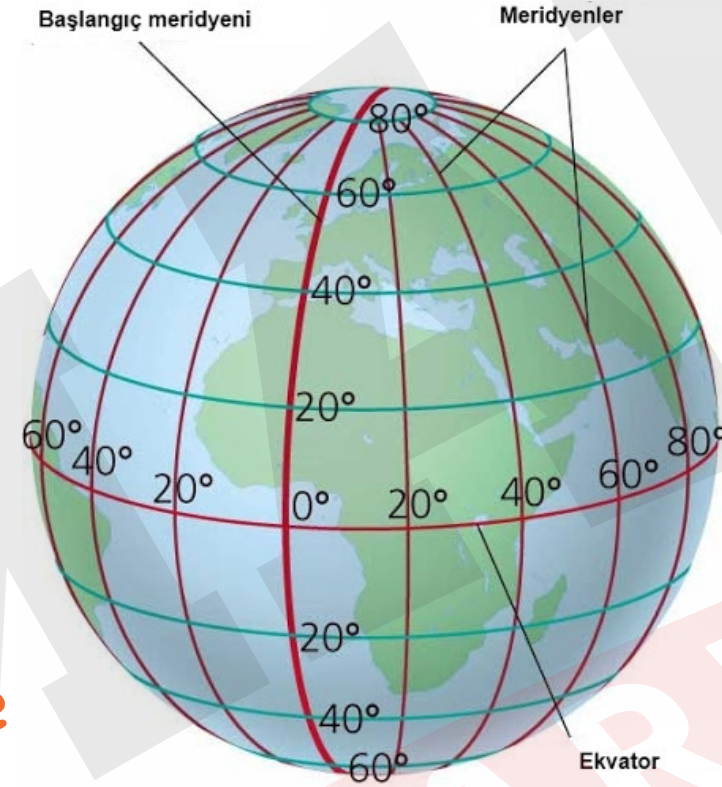
YERİN GEOİT ŞEKLİNİN SONUÇLARI

- Ekvator'un çevresi bir tam meridyen dairesinden uzundur.
- Ekvatorun yarıçapı kutuplar yarıçapından uzundur.
- Yerçekimi kutuplara doğru gidildikçe artar.

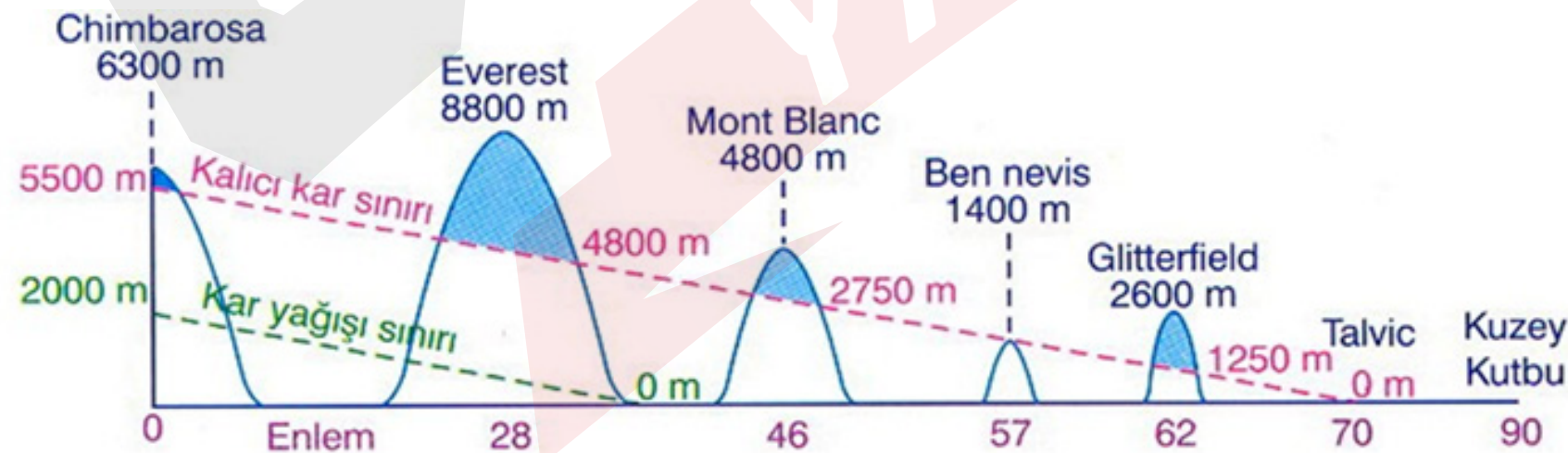
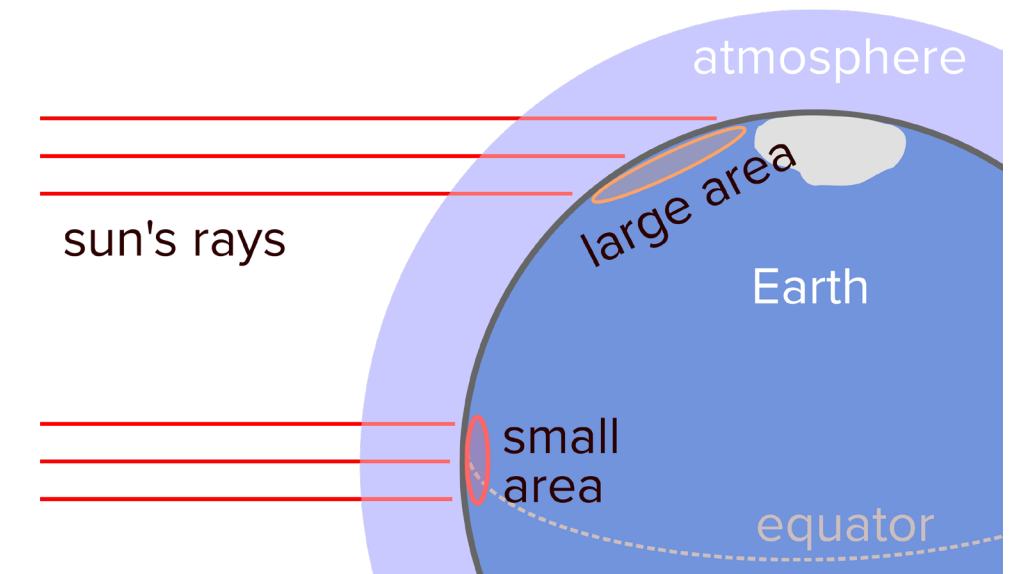
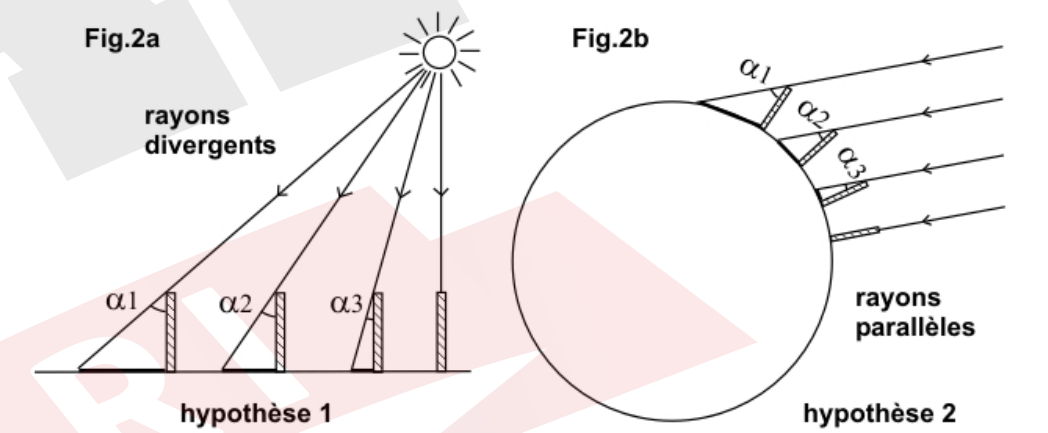

YERİN KÜRESEL ŞEKLİNİN SONUÇLARI

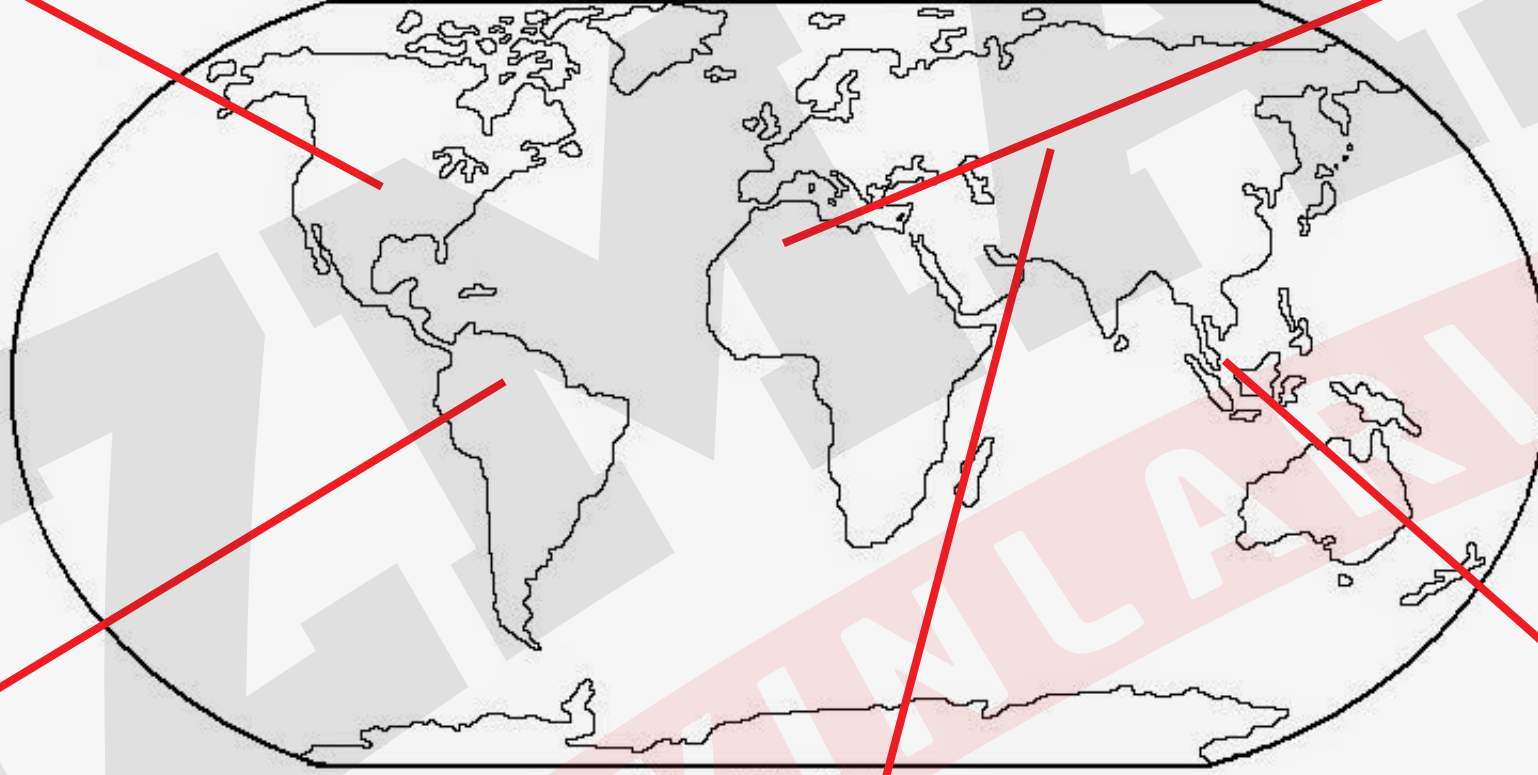
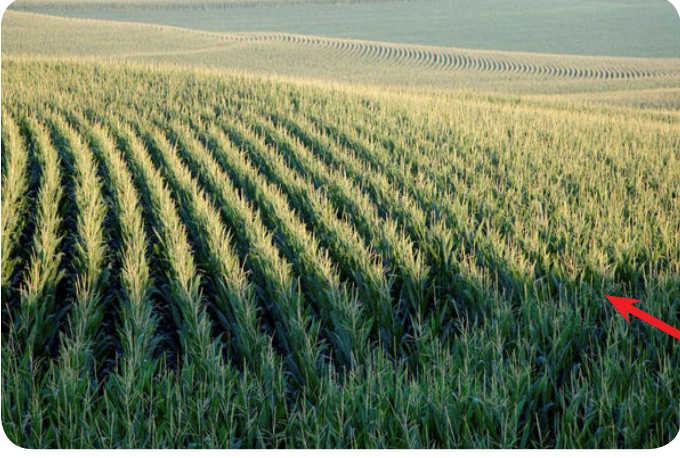
- Paralel ve meridyenler özelliklerini kazanmıştır.
- Bir tam yarısı aydınlıkken diğer tam yarısı karanlıktır.
- Haritalarda bozulmalar olur.
- Haritada gösterilen alan genişledikçe küresellik belirginleşir ve hata oranı artar. Dünya haritalarında bozulmalar en üst seviyededir.

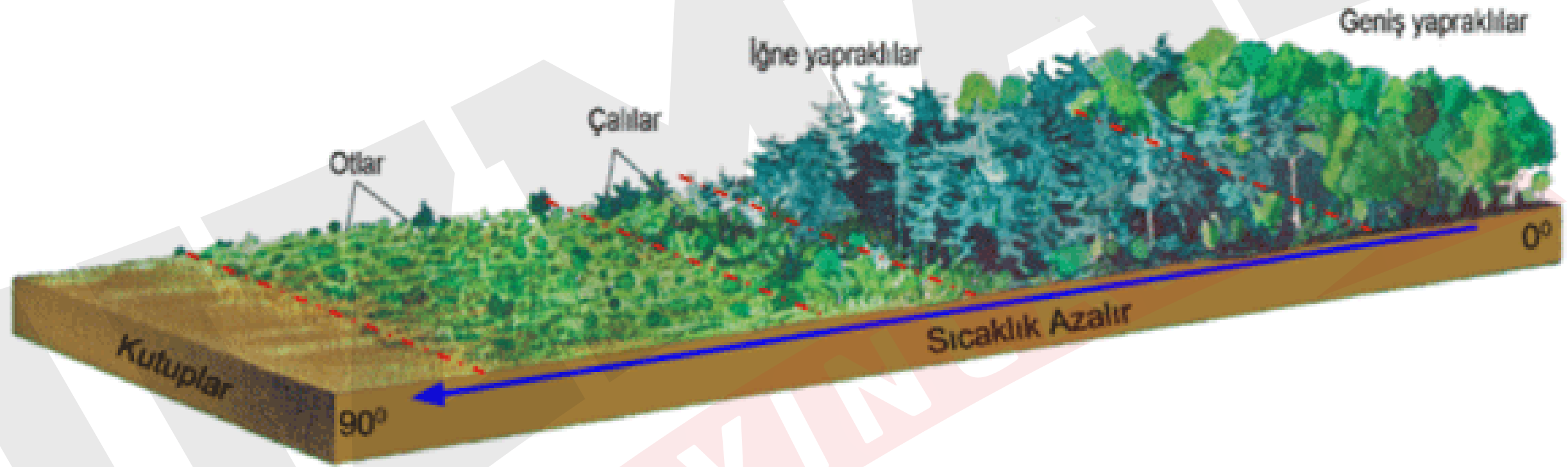

- Çizgisel hız kutuplara doğru azalır.
- Tan ve gurup (alacakaranlık) süreleri kutuplara doğru uzar.
- Güneş ışınlarının yere değme açısı kutuplara gildikçe küçülür.
- Cismin gölge boyu kutuplara doğru uzar.
- Güneş ışınlarının atmosferde kat ettiği yol uzar.
- Sıcaklık değerleri düşer.
- Deniz suyu tuzluluğu kutuplara doğru azalır.
- Kalıcı kar sınırı, orman üst sınırı, tarım üst sınırı, yerleşme üst sınırı kutuplara doğru gidildikçe deniz seviyesine iner.

→ İklım tipleri – bitki örtüsü – tarım ürünleri – hayvan türleri – beşeri hayat değişir.

COĞRAFİ KONUM

COĞRAFYAFİ KONUM

MUTLAK KONUM

GÖRECELİ KONUM

PARALEL

MERİDYEN

ENLEM

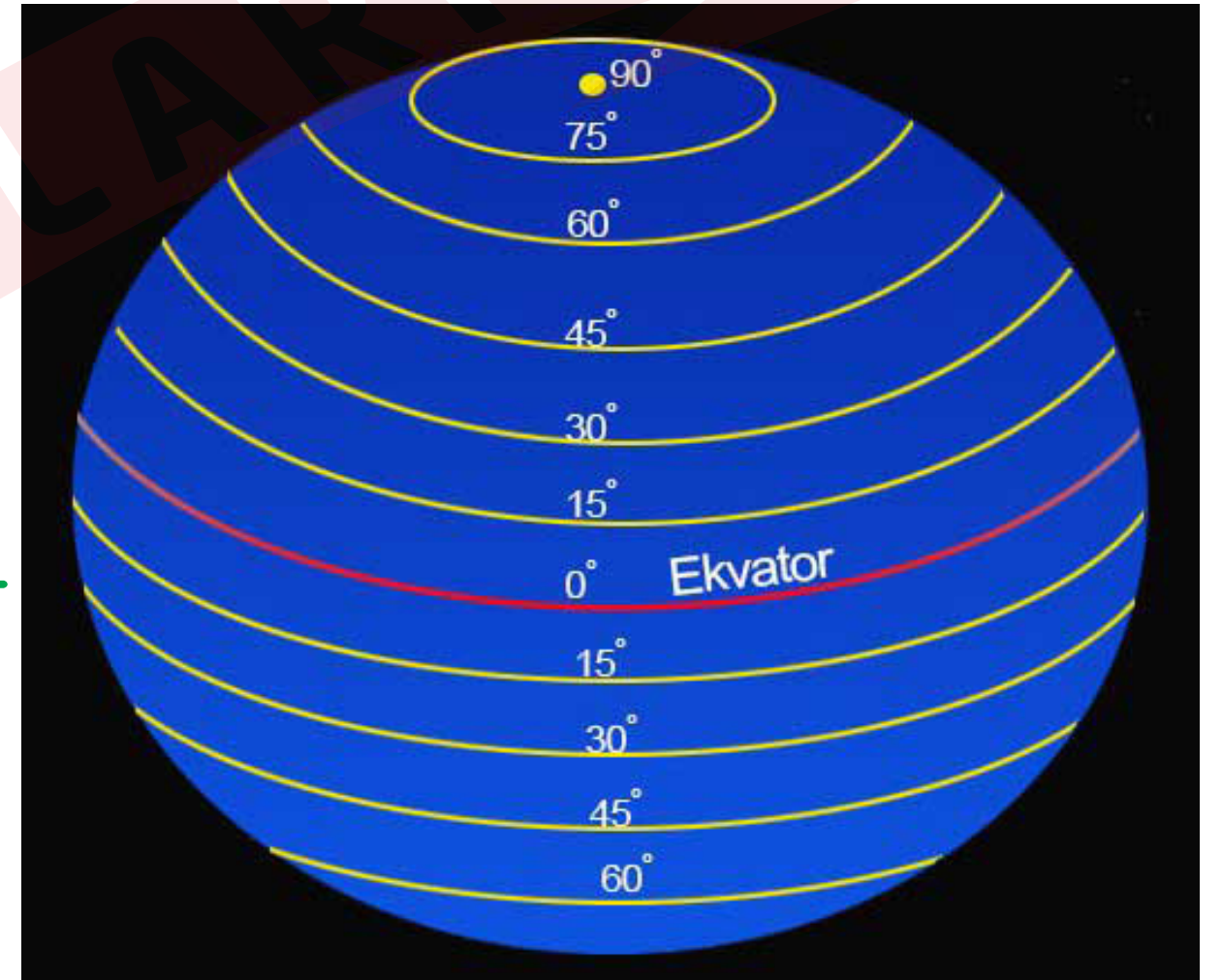
BOYLAM

MUTLAK KONUM İLE AÇIK-
LANAMAYAN VEYA ÇELİŞEN Dİ-
ĞER TÜM İFADELER

PARALEL NEDİR?

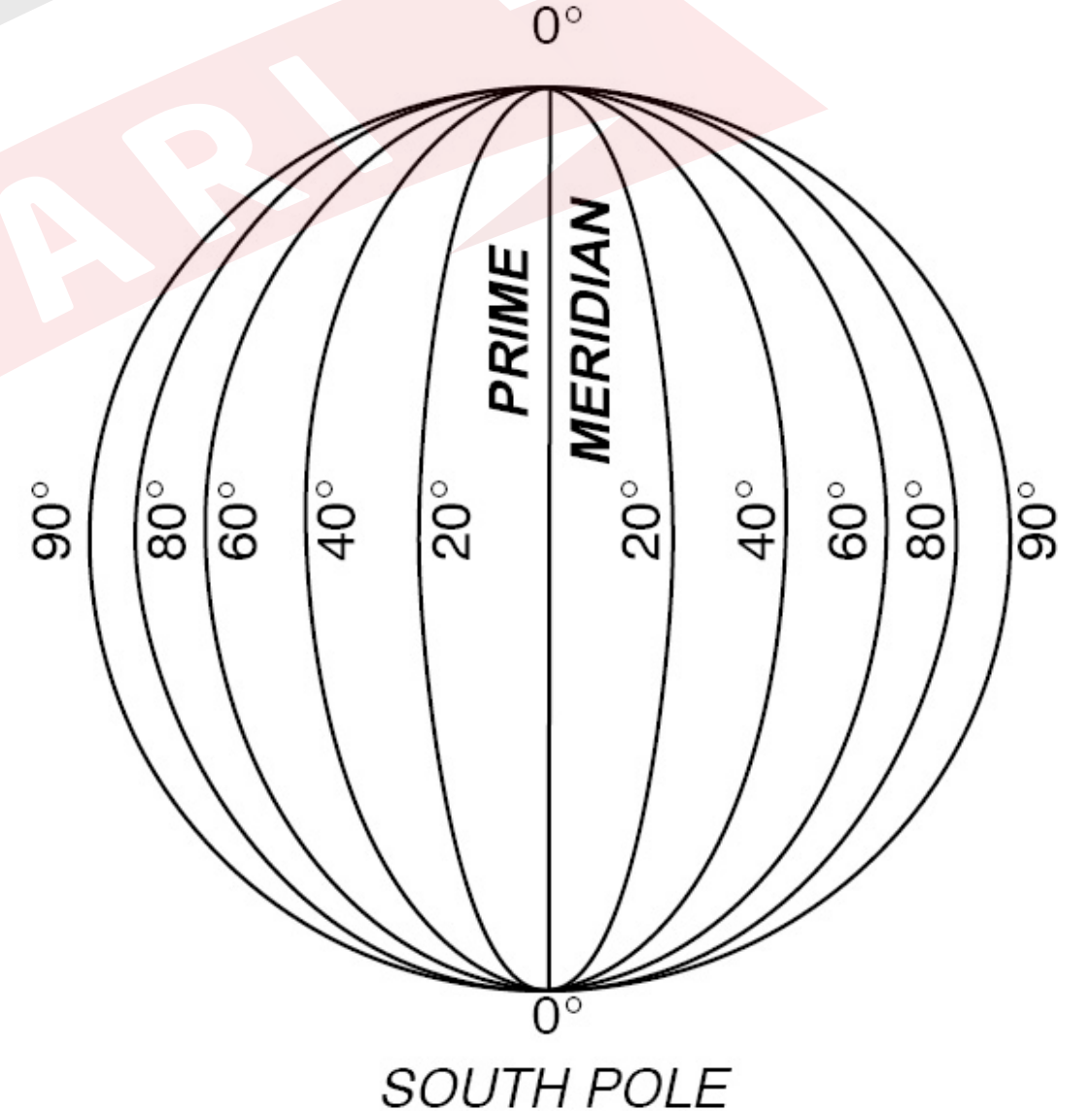
ÖZELLİKLERİ NELERDİR ?

- Başlangıç paraleli Ekvator'dur.
- Ekvator, en büyük paralel çemberidir.
- Paralellerin çevre uzunlukları Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe azalır.
- Paralellerin birer derecelik aralıklarla çizildiği varsayılır.
- 90'ı Kuzey, 90'ı Güney yarım kürede olmak üzere toplam 180 paralel vardır.
- Ekvator'dan uzaklaştıkça paralel dereceleri büyür.
- Bir derece aralıklarla çizildiği kabul edilen ardışık iki paralel arasındaki uzaklık her yerde eşittir ve yaklaşık 111 km'dir.

MERİDYEN NEDİR? ÖZELLİKLERİ NELERDİR ?

- Bir kutup noktasından diğer kutup noktasına çizilmiş çizgilerdir.
- Yarım dairedirler.
- Meridyenlerin uzunlukları eşittir
- Başlangıç meridyeninden uzaklaştıkça meridyen dereceleri büyür.
- Başlangıç meridyeni (0°), İngiltere'nin başkenti Londra yakınlarındaki Greenwich kasabasında bulunan Kraliyet Gözlemevi'nden geçer.

- Ekvator'da meridyenler arasında 111 km mesafe vardır. Ancak bu mesafe kutplara gidildikçe azalır.
- İki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakikadır.
- 180'i Batı, 180'i Doğu Yarım Küre'de olmak üzere toplam 360 meridyen vardır.

ENLEM ETKİSİ

- Yeryüzündeki bir merkezin Ekvator'a olan açısal uzaklığına enlem denir. Paralellerin açısal değerleri enlemdir.

ENLEM BÜYÜDÜKÇE;

- Kuzey veya güney yönünde Ekvator'dan uzaklaştığımız anlamına gelir.
- Paralellerin çevre uzunluğu küçülür.
- Meridyenler arasındaki mesafe kısalır.
- Sabit yıldızı (kutup yıldızı) görme açısı büyür.
- Yer çekimi artar.
- Dünya'nın çizgisel hızı azalır.
 - Tan ve grup süreleri uzar.

→ Güneş ışınlarının düşme açısı küçülür.

→ Cisimlerin gölge boyları uzar.

→ Sıcaklık azalır.

→ İklim, bitki örtüsü, tarım ürünleri ve toprak türleri farklılaşır.

→ Deniz sularının tuzluluk oranları azalır.

→ Kalıcı kar alt sınırı alçalır.

→ Tarım, orman ve yerleşme üst sınırları alçalır..

→ Nüfus ve yerleşme özelliklerini etkiler.

→ Gece ve gündüz süre farkı artar. (EKSEN EĞİKLİĞİ)

BOYLAM ETKİSİ

- Boylamin değişmesi demek; doğu veya batı yönünde Başlangış Meridyeni'ne yaklaştığımız veya ondan uzaklaştığımız anlamına gelir.
- Boylamin değişmesiyle açıklanabilecek tek bir değişim vardır. O da saatlerdeki değişimdir.

SAAT HESAPLAMALARINDA ESAS ALINACAK BİLGİLER

- Dünya günlük hareketini batıdan doęuya doğru yapar.
- Doğuda güneş erken doęar erken batar.
- Saat doğuda ileridir.
- Dünya 24 saatte 360° , 1 saatte 15° döner. Buna göre 1° dönüş 4 dakikada gerçekleşir. (Bu yüzden tüm meridyenler arası zaman farkı 4 dakikadır.)

Örnek:

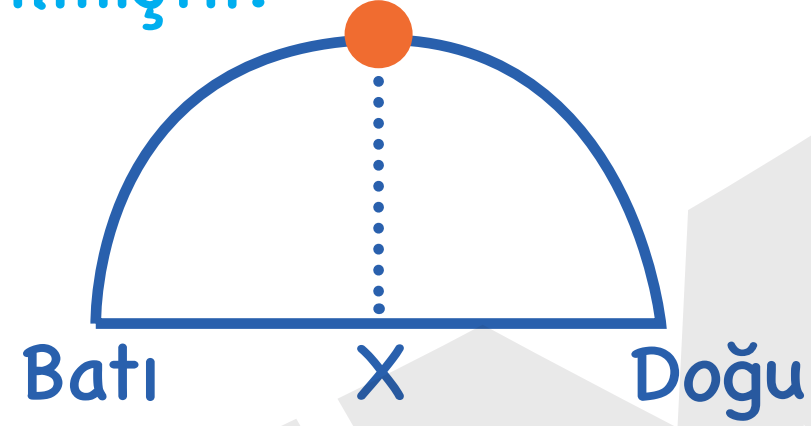
→ 15° doğu meridyeninde saat 14.30 olduğu sırada 30° doğu ve 30° batı meridyenlerinde saat kaçtır?

Örnek:

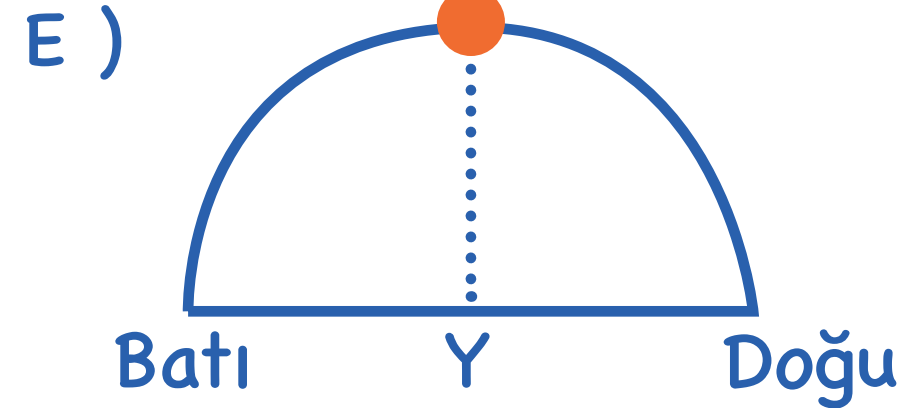
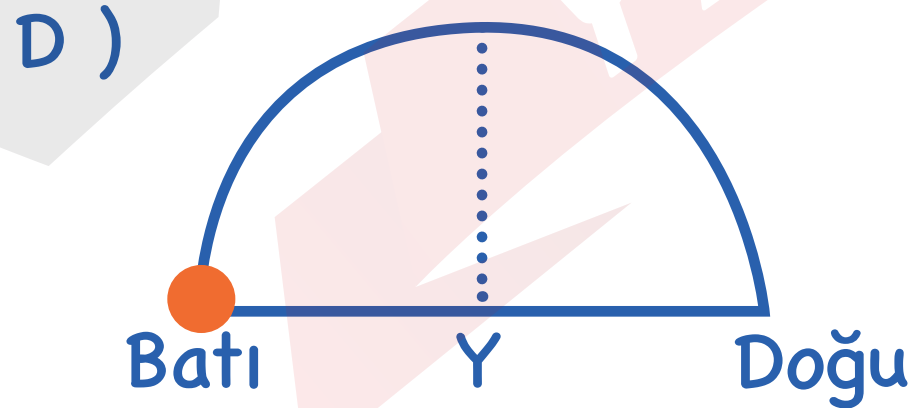
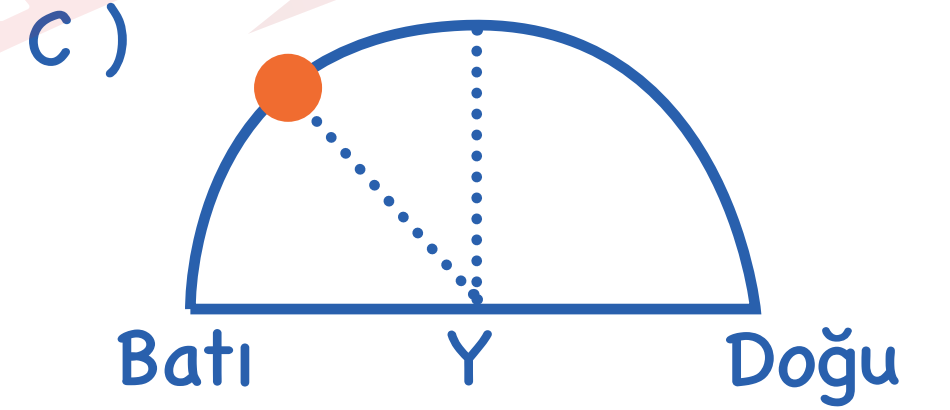
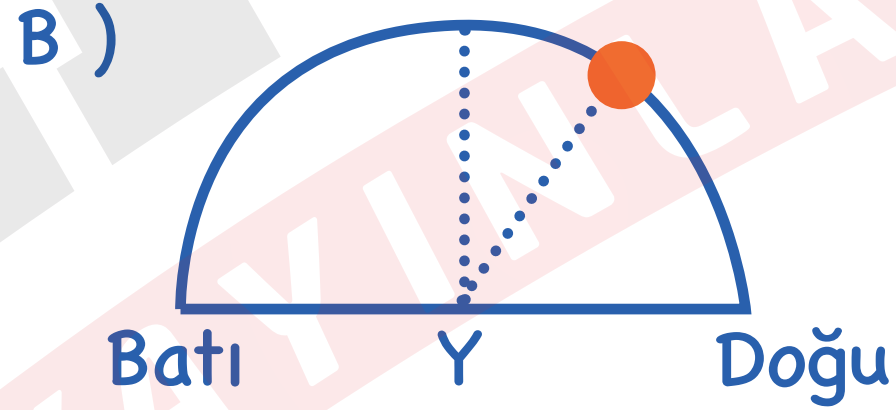
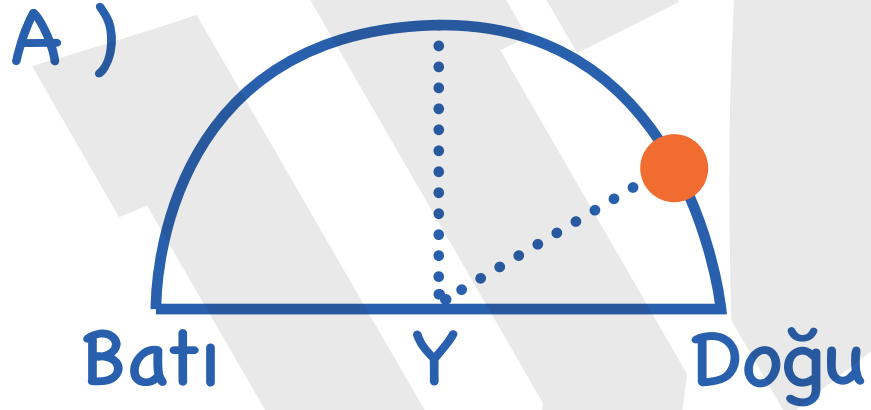
→ 45° batı meridyeninde saat 11.00 olduğu sırada saatin 09.00 ve 14.00 olduğu meridyenler hangileridir?

Örnek:

→ 21 Mart günü 30° Doğu boylamında bulunan bir X kentinde Güneş'in konumu aşağıda gösterilmiştir.

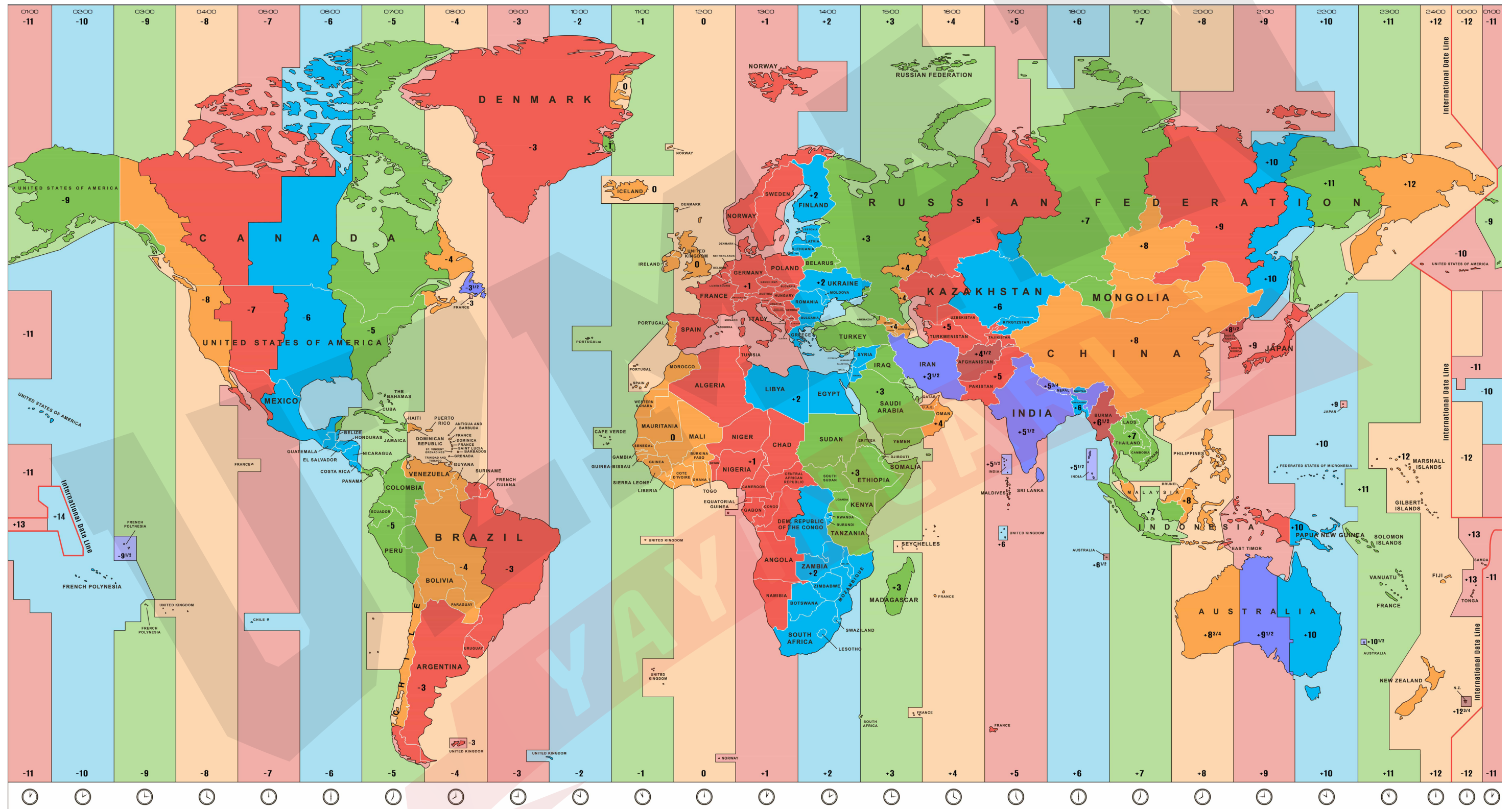
→ Buna göre, aynı anda 30° Batı boylamında yer alan Y merkezinde Güneş hangi konumda görülür?

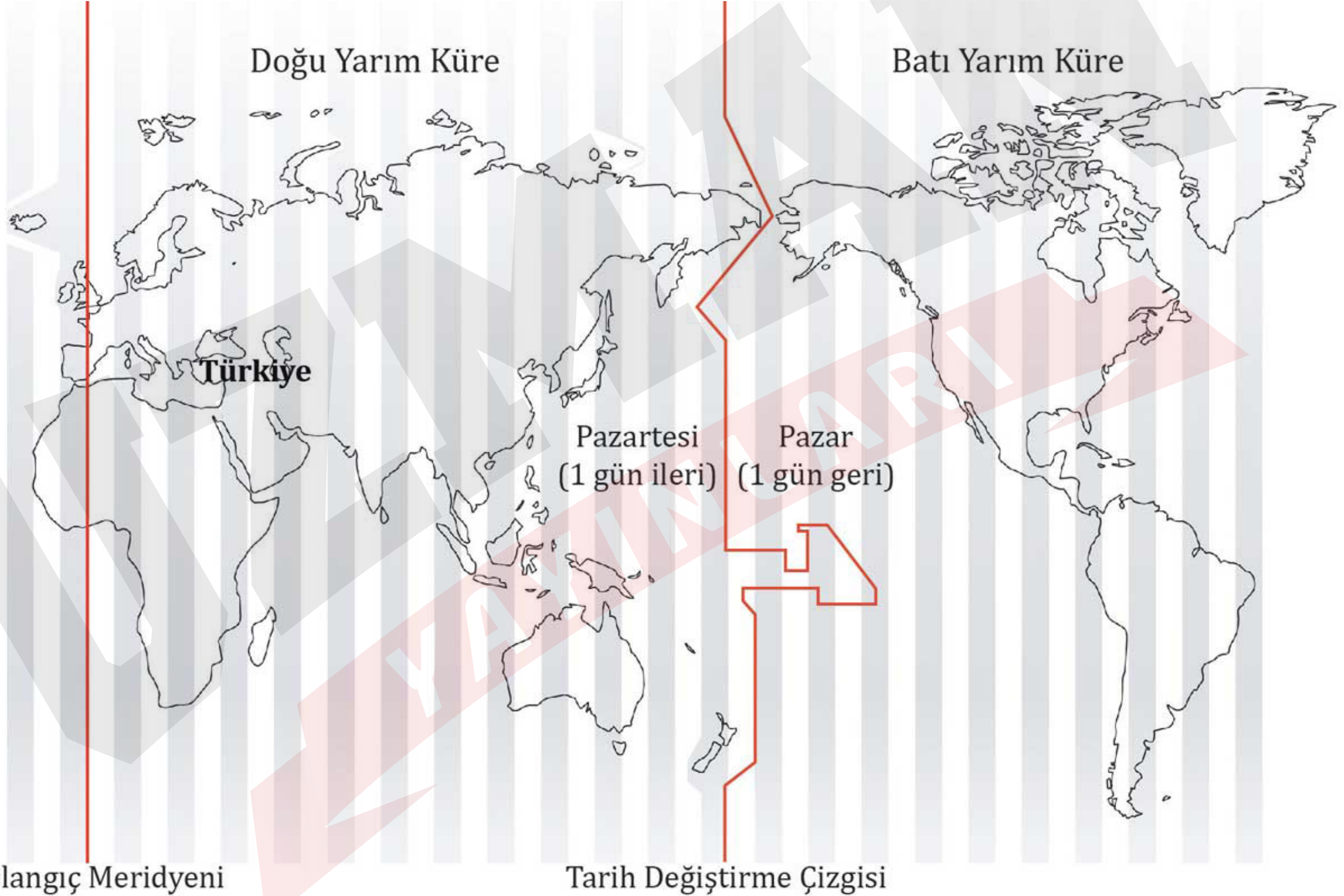
ORTAK SAAT (ULUSAL SAAT)

- Bir ülkenin tamamında kullanılan saattir.
- Doğu – batı yönlü geniş ülkelerde birden fazla ortak saat kullanılır.
- Türkiye’de ortak saat Iğdır’dan geçen 45° doğu meridyenine göre hesaplanır.
- Bu yüzden Türkiye Uluslararası 3. Saat Diliminde yer alır.

ULUSLAR ARASI SAAT DİLİMLERİ

TARİH DEĞİŞTİRME ÇİZGİSİ

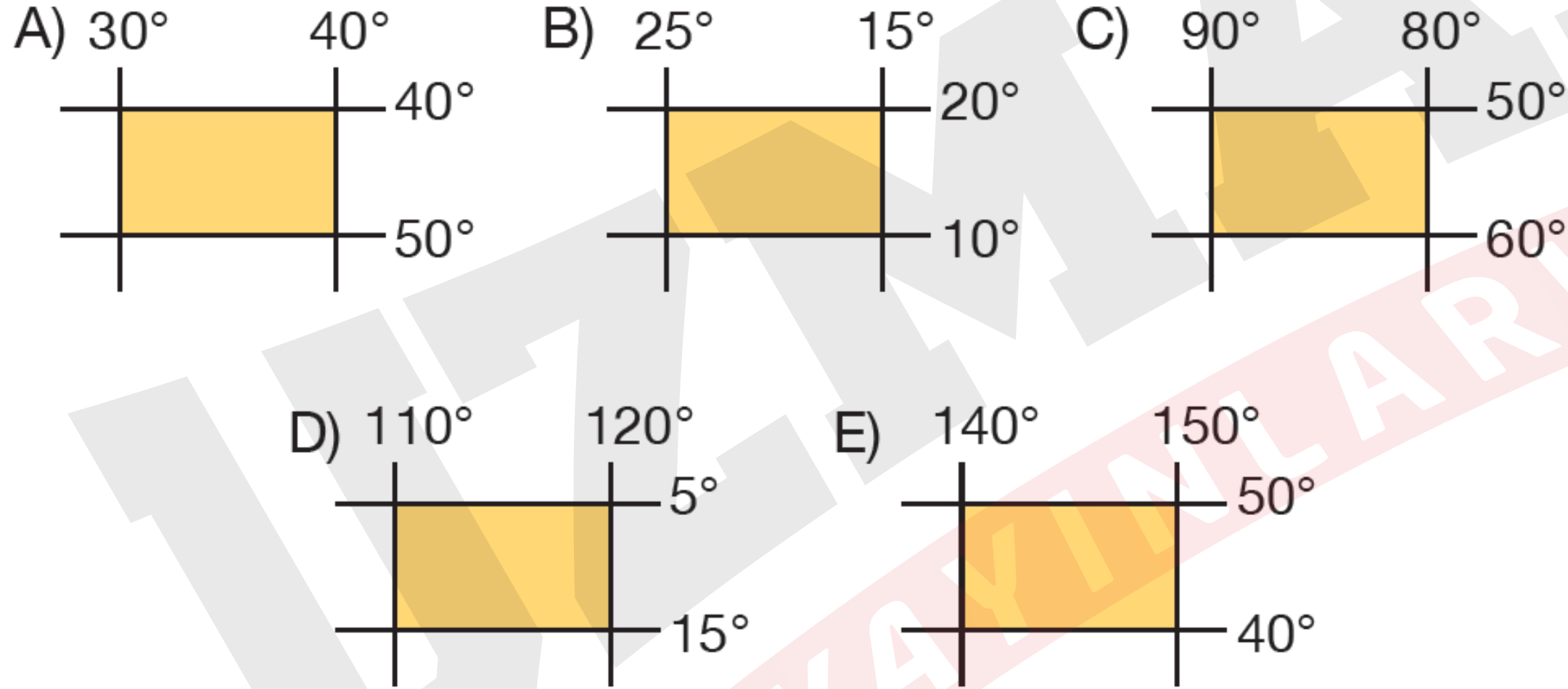

GÖRECELİ KONUM

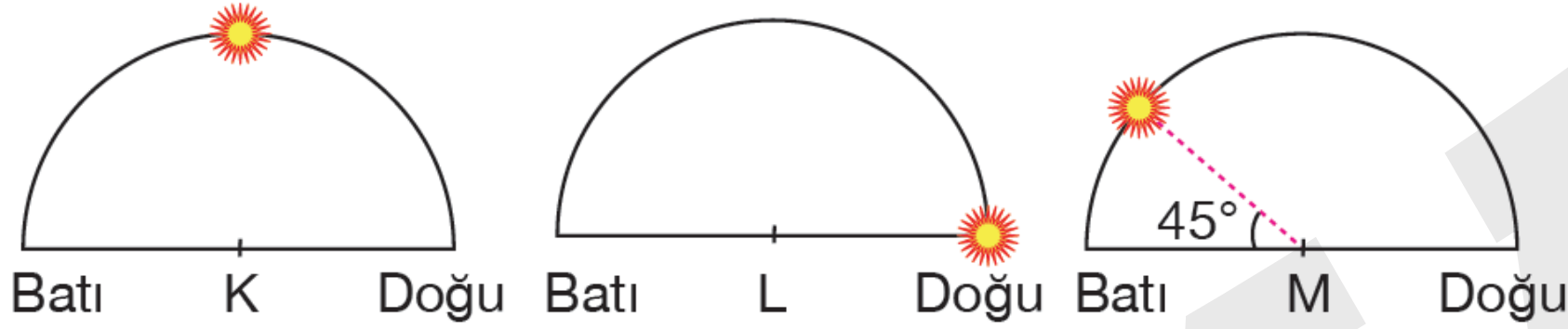
- Mutlak konumlama ile açıklanamayan veya mutlak konumlama ile çelişen bütün coğrafi ifadeler Göreceli Konum şeklinde tanımlanır.

Örnek:

Aşağıda üzerinden aynı sayıda paralel ve meridyen geçen bölgelerin hangisinin izdüşüm alanı en büyüktür?

Örnek:

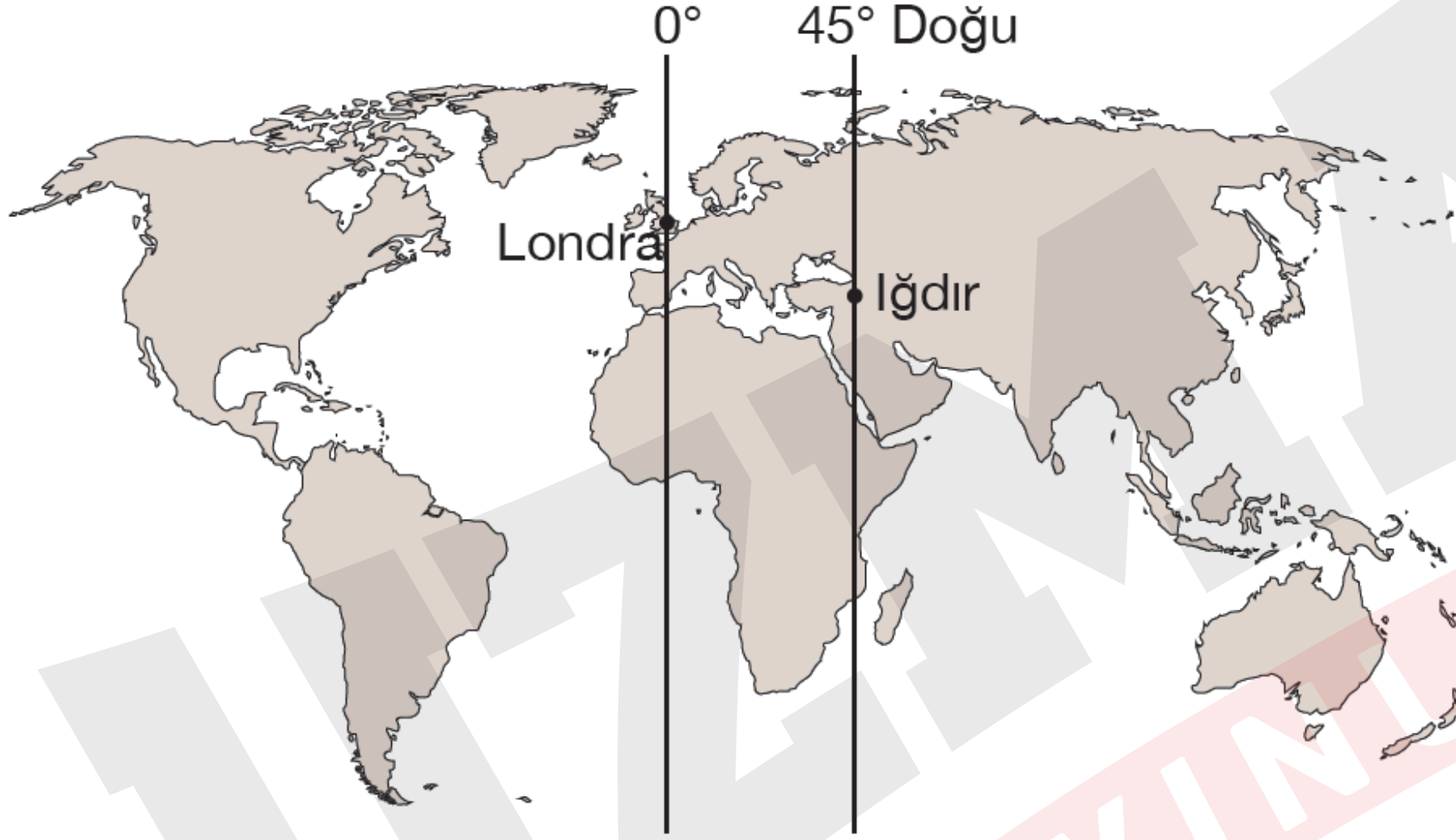

Yukarıdaki şekilde ekinoks tarihinde aynı enlem üzerinde bulunan üç merkezde Güneş'in aynı anda gökyüzündeki konumları gösterilmiştir.

Buna göre, üç merkezle ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) K ile L arasında 90° 'lik meridyen farkı bulunmaktadır.
- B) L merkezinde güneş M merkezinden 9 saat önce doğmuştur.
- C) K merkezi M merkezinin 45° batısındadır.
- D) Merkezlerin en doğuda olanı M, en batıda olanı L'dir.
- E) M merkezinde güneş K merkezinden 3 saat önce doğmuştur.

Örnek:

45° Doğu meridyeninde yer alan İğdır'da yerel saat 18:00 iken, Londra'da yerel saat kaçtır?

- A) 21:00 B) 18:45 C) 15:00 D) 17:15 E) 16:00